

A SPECIFIC FEATURE OF COȘBUC'S POETRY: SYNTACTIC SYMMETRY**Radu Drăgulescu****Assist. Prof., PhD, "Lucian Blaga" University of Sibiu**

Abstract: A unique feature of stylistics of Coșbuc syntax consists in symmetry. A sporadically process in Romanian literature, in Coșbuc's poetry we meet absolute syntactic symmetry, the syntactic structure that has in its composition the same units, but inversate. Symmetry can be found within a phrase or, more rarely, within a sentence.

A very common form of symmetry found both in Coșbuc's poetry and in the popular one, where the poet, most certainly, was inspired in this regard is the relative symmetry. The constructs are extremely well done, showing artistry of the poet. Syntactic symmetry is doubled by the semantic one, built by antinomy.

Keywords: syntactic symmetry, George Coșbuc, linguistics, stylistics, expressivity

O particularitate inedită a stilisticii sintaxei lui Coșbuc constă în simetrie¹. Procedeu sporadic în literatura română, în poezia coșbuciană întâlnim simetria sintactică absolută, acea structură sintactică în alcătuirea căreia intră aceleași unități, dar inversate: Al ei suflet e furtună, noapte e gândirea ei (Regina ostrogoților).

Simetria absolută poate fi întâlnită în cadrul unei fraze sau, mai rar, în interiorul unei propoziții. Simetria absolută predicat – subiect – subiect – predicat nu se poate realiza în propoziție, care prin definiție nu poate avea decât un singur predicat. Simetria absolută poate fi numai cuprinsă în interiorul propoziției, făcând parte, alături de alte elemente, din structura acesteia. Ea nu poate constitui, singură, o propoziție.

În lucrarea, Un aspect al sintaxei poetice la Coșbuc: Simetria, autorii oferă un exemplu în acest sens, dar el nu este corect, întrucât nu avem a face cu o simetrie absolută. Simetria se

¹ A se vedea și studiul lui T. Vianu, Observații asupra limbii și stilului lui A.I. Odobescu, în Opere, vol.IV, București, Editura Minerva, 1975; G.I. Tohăneanu, Studii de stilistică eminesciană, București, Editura Științifică, 1965; Gh. Manciu și Silvia Rogobete, Un aspect al sintaxei poetice la Coșbuc: Simetria, în Limbă și literatură, XI, 1966, p. 79-88.

realizează, de această dată, în semantică, simetrică fiind numai poziționarea antonimelor, ca determinante ale unor substantive, față de axa de simetrie:

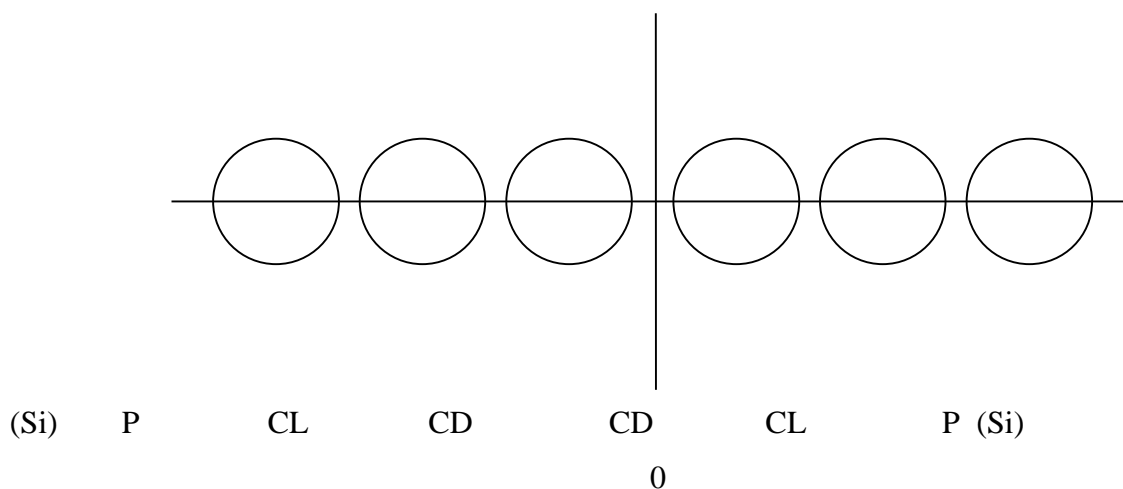
conj. coord. – subiect – predicat – circumstanțial de mod –
compl. dir. – atr. adj. – atr. adj. – circumstanțial de loc.

Și ele râdeau scuturând
Flori albe din negrele plete.

(Romanță)

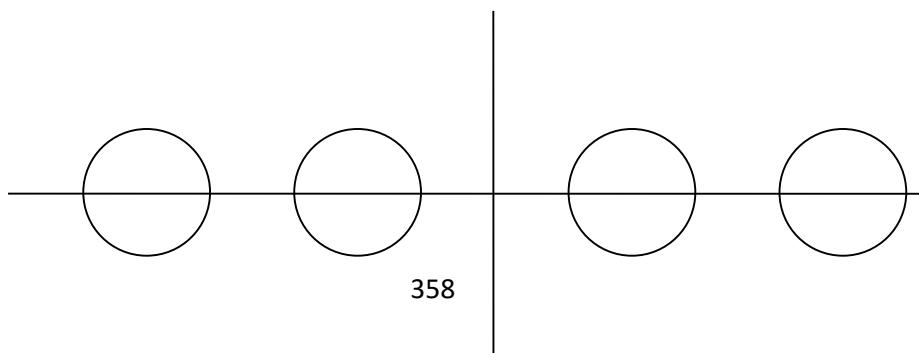
În frază, simetria absolută este însă frecvent întâlnită:

(Și) strânge-n braț pe Fulger, pe Salba-n braț o strânge (Fulger)

(V) strânge -n braț pe Fulger pe Salba -n braț o strânge (V)

În poezia Costea întâlnim următoarea frază, compusă din propoziții eliptice de predicat: Eu în foc, sub cruce tata

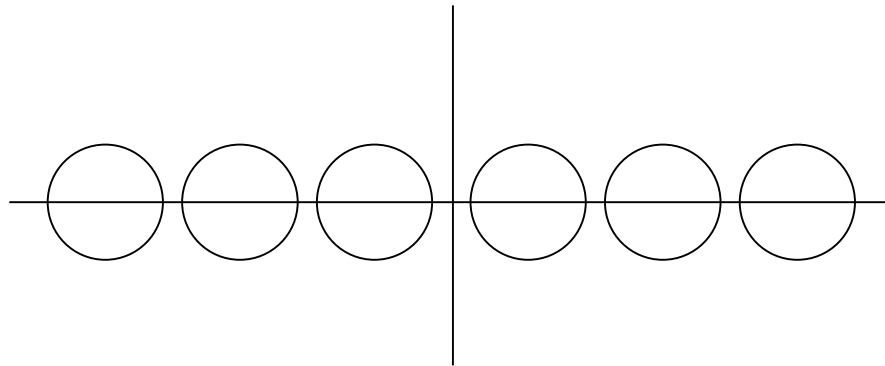

S (P) CL CL (P) S

0

Eu (sunt) în foc sub cruce (este) tata

Fiindcă imită procedeele creației populare, poezia Costea prezintă mai multe simetrii de acest gen: Gândul fulgeră cu zborul, / Dar mai fulger zboară dorul...

0

S P CM CM P S

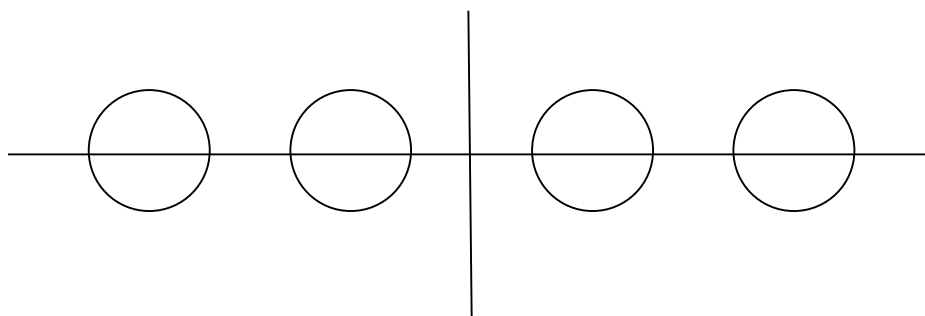
Gândul fulgeră cu zborul (dar)mai fulger zboară dorul

Schimbarea valorii gramaticale la care a recurs poetul conduce la un spor de expresivitate. Verbul fulgeră devine adverb provenit din substantiv, la gradul comparativ de superioritate, iar substantivul zbor va fi transformat în verb.

O altă frază de acest gen aflăm în Tulnic și Lioara:

Să coși a ta cămașe din flori din cruciță,

Pe margini cu mătasă, cu sârmă la prinsori

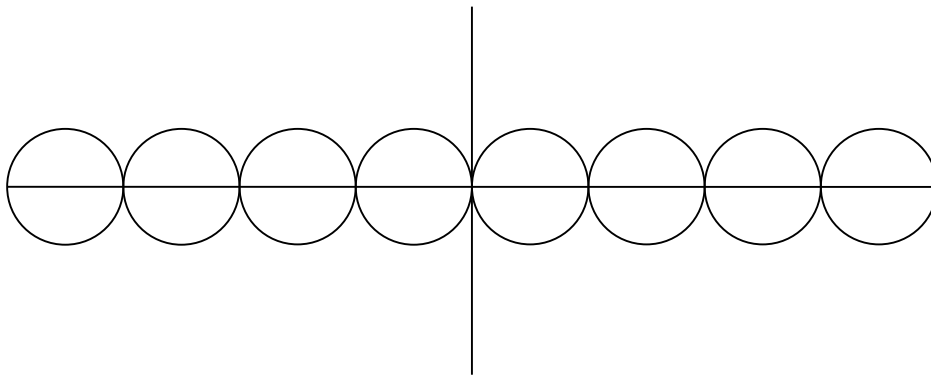
0

CL CInst CInst CL

Pe margini cu mătasă cu sârmă la prinsori

Din acest tip de structuri simetrice decurge paralelismul, o figură de stil sintactică extrem de îndrăgită de Coșbuc. În consecință ea apare foarte frecvent în creația sa:

(Părinții s-ar duce) Să bată câmpi și codri, să bată deal și vale
(Tulnic și Lioara)

0

P CD conj. CD P CD conj. CD

Să bată câmpi și codri să bată deal și vale

[legionarii romani] Ies grabnici ca furtuna și tari ca răzbunarea

(Jertfele împăcării)

Copila sta-n fereastră, frumoasă cum e luna

Pe buze purtând zâmbet, pe cap purtând cununa

(Fata craiului din cetini)

Ea mergea căpșuni s-adune,

fragi s-adune

(Suțirica din vecini)

Capul foc și gândul pară

(Costea)

Din ochi albaștri de cicoare
Pe sânu-i alb de ghiocel
Curg lacrimi calde-acum!

(Brâul Cosânzenii)

Pe-un larg adânc al mării,
Spre adâncul larg al zării,
Se duc corăbii multe.

(Legenda rândunelei)

Să dorm și eu de-a pururi, să dormi și tu de veci
(Somnul codrilor)

În balada Ceas-rău întâlnim paralelismul sintactic în fiecare dintre cele 17 strofe ale poezii:

Fata toarce; stând pe prag

Fata toarce;

Nina cântă; cu mult dor

Nina cântă,

Mă-sa vine; lângă ea

Mă-sa vine.

... fata-ngălbenea

Tot mai tare; ea strângea

Tot mai tare

Pumnii săi...

Alteori această figură de stil se poate constitui din construcții mai complexe, implicând un număr crescut de propoziții:

Umplând a lumii goluri, golind a mării plinuri,
 Ei mor deplânși de-o gintă și, chiar să moară-n chinuri,
 Nici când nu mor întregi!

(Non omnis moriar!)

Să dorm și eu de-a pururi, să dormi și tu de veci

(Somnul codrilor)

Un cuptor e roșul soare

Și cărbune sub picioare

E nisipul

(În miezul verii)

Totuna e dac-ai murit

Flăcău ori moș îngârbovit,

Dar nu-i totuna leu să mori

Ori câne-nlănțuit

(Decebal cătră popor)

Nu-i nimeni drac și nimeni sfânt!

Credința-i val, iubirea vânt

Și viața fum!

(Moartea lui Fulger)

Și-ntrebat-a finii

Și-a-ntrebat vecinii

Și-ntrebat-a frații

Și-a-ntrebat cumnații

(Draga mamei)

O formă a simetriei foarte frecventă atât în poezia coșbuciană, cât și în cea populară, de unde poetul, mai mult ca sigur, s-a inspirat și în acest sens, este simetria relativă:

De la mișei a smuls averea

Și-a smuls de la tirani puterea

(Ex ossibus ultor!)

0

CI P CD conj. P CI CD

De la mișei a smuls averea și- a smuls de la tirani puterea

Un alt exemplu elocvent sunt următoarele versuri din Trei, Doamne, și toți trei:

Nădejdea caldă-n el slăbea

Pe cât creștea de rece gândul

Construcția este extrem de bine realizată, dovedind măiestria artistică a poetului. Simetria sintactică este dublată de aceea semantică, realizată dintr-o serie de antinomii:

- a. nădejde (plan psihologic) – gând (plan rațional, psihic)
- b. cald – rece
- c. slăbea - creștea

În Moartea lui Fulger, tot pe baza simetriei relative, se construiește această întrebare retorică: Cum pier mișeii, dacă pier / Cei buni așa?

Dacă principiul creativității funcționează în sensul instituirii unui nou sistem de semne, în interiorul, este adevărat, dar în opoziție funcțional-semantică cu sistemul limbii naționale, în strânsă legătură cu recuperarea esenței originare a limbii – de spațiu în care ființa umană intră în comunicare cu lumea – textul se definește prin expresivitate poetică”².

Expresivitatea nu este, în fond, un concept anexat limbajului poetic, ci inerent lui. Expresia poate dobândi în cursul comunicării mai multe valențe. Informația interesează enunțul lingvistic deoarece semnele sunt purtătoare de semnificații. Căutând „îndărătul semnelor motivarea întrebunțării lor în funcție de un conținut de gândire care a impus utilizarea lor”³ observăm că expresivitatea poetică reprezintă o calitate fundamentală a limbajului artistic, subordonată funcției estetice a limbii și manifestată într-un context, „în

² Dumitru Irimia, Introducere în stilistică, Iași, Editura Polirom, 1999, p. 16.

³ Ibidem, p. 7-8.

vederea realizării unui acord, perceput de cititor ca pregnant și desăvârșit, între mijloacele lingvistice individuale și sensul comunicării artistice⁴.

Ladislau Galdi⁵ arăta că expresivitatea lingvistică și cea poetică îndeosebi se sprijină pe însușirea semnificantului de a funcționa ca simbol pentru un alt semnificat. Caracterul sugestiv al reprezentării este rezultatul acestei percepții duble ce însoțește fenomenul reprezentat. Și, deoarece simbolul nu este niciodată total arbitrar și vid, alegerea lui adecvată constrânge cunoașterea conceptuală să dea semnificației forma imaginii sugestive⁶. Prin urmare, expresivitatea poetică constituie nu numai facultatea limbajului de a spori forța de comunicare a cuvântului, „ci însăși această forță realizată în actul armonios al potrivirii celor două laturi ale cuvântului, care fac posibilă reprezentarea profundă și revelatorie a ideii ca imagine, în formele gândite de autor”⁷.

Caragiale⁸, scriitor de geniu, cu un formidabil simț al limbii, hotăra, că întotdeauna cuvântul poate avea un singur loc într-o frază. „Și dacă n-ai știut să-l pui la locul lui, întreaga frază se năruie, ca o clădire în care un singur bloc de piatră a fost așezat rău. Ca să știi să-l așezi, trebuie să cunoști meșteșugul, trebuie să-l înveți, căci în toate meseriile trebuie să începi a fi ucenic, iar nu să încerci să fi deodată meșter”.

În opera lui Coșbuc, strofa dezvoltă complet o idee, fiind din punct de vedere semantic, sintactic și melodic o unitate deplină, cu înțeles de sine stătător. Melodicitatea, simetria, echilibrul sunt pentru George Coșbuc tot atâtea principii ale artei poetice. El nu concepe dezordinea, versul liber, structura amorfă a textului poetic: „Cu mult mai puternic s-a simțit nevoia de a împărți poezia în strofe din cauza melodiei, căci, de obicei, poeziile lirice se cântă. Melodia are o anumită lungime – fraze, cum se numesc în muzică – și ea se repetează. Este deci natural ca versurile cântate să conțină o idee întreagă pe care s-o isprăvească deodată cu melodia, și să înceapă altă idee deodată cu repetarea melodiei. De aceea trebuie ca și strofa să aibă anumită lungime – de-aci s-a născut trebuința ca toate strofele să fie la fel de lungi. În rimă, poezia, ca lucru de artă, trebuie să impună prin regularitatea formelor, prin ritmul proporțiilor singuraticilor părți, de-aci urmează că strofele au să fie într-un tot construit la fel, precum la fel sunt coloanele într-un templu. Același număr de versuri, același

⁴ Ibidem, p. 10.

⁵ Ladislau Galdi, *Introducere în stilistica literară a limbii române*, București, Editura Minerva, 1976, p.13.

⁶ Ștefan Munteanu, *Stil și expresivitate poetică*, București, Editura Științifică, 1972, p. 118.

⁷ Ibidem, p. 120.

⁸ C. Săteanu, *Mușchetarii Literaturii Române Moderne*, Iași, Poezia Bună, 1939, p. 26.

fel de rime și la fel așezate. Poetul, întrucât nu e silit de felul poeziei, de materialul pe care-l tratează, face strofele după placul lui, însă toate identice”⁹.

Preocupat mereu de forma perfectă a poeziilor sale, Coșbuc, deși pare a nesocoti conținutul, realizează prin mijloacele prozodice a adevărată artă a exprimării, obținând valențe stilistice și sensibilizând cititorul prin meșteșugul aranjării versurilor în strofe și a rimelor în versuri.

Preocuparea pentru varietatea ritmică și strofică trădează sensibilitatea autorului și corespunde unor necesități interioare¹⁰. Poetul, salvând forma perfectă, sacrifică ideile și conținutul poeziilor. Sintaxa coșbuciană se îngrijește mai degrabă de o dispunere grafică ornamentală decât de transmiterea unei idei.

BIBLIOGRAFIE:

Adam, Jean-Michel, *Lingvistică textuală. Introducere în analiza textuală a discursurilor*, traducere de Corina Iftimia, Iași, Institutul European, 2008.

Bruns, Gerald, L., *The material of Poetry. Sketches for a Philosophical Poetics*, Athens, Georgia, University of Georgia Press, 2005.

Coșbuc, George, Mss. Academiei, 2925, f. 224, verso, apud Paul Cornea, *Forme strofice în poezia lui George Coșbuc*, în *Limba română XVI*, 1967, nr.2, martie - aprilie.

Cureton, Richard. *A Temporal Theory of Poetic Syntax* <http://www2.bc.edu/~richarad/lcb/wip/rc2.html>

Galdi, Ladislau, *Introducere în stilistica literară a limbii române*, București, Editura Minerva, 1976.

Irimia, Dumitru, *Introducere în stilistică*, Iași, Editura Polirom, 1999.

Jakobson, Roman, *Poetică și stilistică*, în *Probleme de stilistică*, București, 1966.

Katz, Seth, R., *The Poetic Use of Sentence Fragments* <http://www.eiu.edu/~ipaweb/pipa/volume/katz.htm>

Manciu, Gh. Silvia Rogobete, *Un aspect al sintaxei poetice la Coșbuc: Simetria*, în *Limbă și literatură*, XI, 1966, p. 79-88.

Munteanu, Ștefan, *Stil și expresivitate poetică*, București, Editura Științifică, 1972.

Săteanu, C., *Mușchetarii Literaturii Române Moderne*, Iași, Poezia Bună, 1939.

⁹ George Coșbuc, Mss. Academiei, 2925, f. 224, verso, apud Paul Cornea, *Forme strofice în poezia lui George Coșbuc*, în *Limba română XVI*, 1967, nr.2, martie - aprilie, p. 142.

¹⁰ Octav Șuluțiu, *Introducere în poezia lui George Coșbuc*, București, Editura Minerva, 1970, p. 177.

Șuluțiu, Octav, Introducere în poezia lui George Coșbuc, București, Editura Minerva, 1970.

Tohăneanu, G. I., Studii de stilistică eminesciană, București, Editura Științifică, 1965.

Vianu, Tudor, Observații asupra limbii și stilului lui A.I. Odobescu, în Opere, vol.IV, București, Editura Minerva, 1975.

Victor, Lucien, Grammaire et Poésie, 2007 <http://semen.revues.org/5953#tocto1n4>.